

1965. Nov. 15

M. Hríek

BEREGI OSZKÁR HALÁLÁRA

1965. október 18-án Hollywoodban meghalt Beregi Oszkár.

Januárban töltötte volna be 90-ik évét; most gyógyult fel hosszabb gyengélkedéséből, friss erővel, teljes szellemi frissességben élt, dolgozott, tele volt álmokkal, tervekkel.

Mi éltette ilyen sokáig? Mi tartotta ilyen fiatalon? Kivételes fizikum, amelyről büszkén mondotta, hogy sohasem hagyta cserben? Ez csak a lehetőséget biztosította. Ugyanúgy, mint az a gondos ápolás, amelyben »anyalánya«, Pataky Kálmánné részvételével minden gyermeki szeretettel felülmúló szeretettel. A tapasztalat azt mondja: igazán csak a nagy szenvedélyek és a nagy feladatok őrzik meg hosszú időre az embert.

Beregi Oszkár egész élete egyetlen szenvedélyes izzás-lobogás volt. Fenntartás nélküli odaadással vetette magát a tanulásba, a kalandba, a játékba, a szerelembe, a színészetbe, a filmjátékszásba, a művészeti közéletbe, az utazásba. Élete alkonyát, gyönyörű öregségét is két nagy szenvedély tette igazán gazdaggá.

Mint az otthonából kitört-kiverődött Lear király, olyan indulatossággal gyűlölte és imádtá hazáját. Joggal nehezített rá: sehol nem érték olyan fájdalmas sebek, mint itthon. Sok méltánytalanságot kellett elszenvednie s a rettenetes években életét is csak bátor gyermekei s néhány hű barát mentette

meg. Haraggal s sértődöttséggel szívében ment családjával együtt idegenbe, éppen akkor, amikor azt a kitüntetést kapta meg, amelyre mindig is legbüszkébb volt: 1946-ban örökös tagja lett a Nemzeti Színháznak. Meltán ragaszkodott is tehát hazájához. Itt nőtt férfitá, itt lett nagy művész, innen szárnyalt fel a világhír dicsőségébe, de ide tért vissza mindig újra megpihenni, erőt gyűjteni. Színész volt: a magyar nyelv és e nyelvet tápláló-éltető világ lehetett csak igazi életeleme. Évek óta arra vágyakozott tehát Hollywoodban, hogy hazajöhessen; legalább látogatóba. S úgy látszott, vágya teljesedhetik. Jövőre tervezte az utat s mindenkinek, aki az út kockázataira, magas korának veszélyeire figyelmeztette, teljes hittel ezt felelte: »Attól a látogatástól én újjá fogok születni!«

A másik nagy feladat, amelynek teljesítésére szenvedélyes lelkesültséggel vállalkozott: hogy elkészítse életének értelmét, legfőbb tartalmát összefoglaló könyvet. Kezdetben csak emlékezésekre gondolt. Beláthatatlanul gazdag életre tekinthetett vissza, hiszen nemcsak sokáig, de rendkívül változatosan és sűrű teltséggel élt. Emlékezete friss, eleven maradt; a legapróbb mozzanatokra is kiterjedt. Egyes, különösen fontos és emlékezetes részletekre újra meg újra visszatért. De, mint munkájának tanúja, megfigyelhettem: ezek között a részletek között egyre kevesebb volt a hű emberek önéletírásaiban oly nagy teret betöltő személyes emlék, a maga jelentőségét, érdekességét, nagyságát hangúlyozó történést. Egyre szaporodtak a mesterség nehéz feladataival, egy-egy kivételes szereppel s a színészhivatás általános, elvi jelentőségű kérdéseivel foglalkozó fejezetek. Utolsó levelében ezt írta erről: »Körülbelül két hét múlva — mert most csinálom lányommal az utolsó simításokat rajta —, követségünk közvetítésével el-

BEREGI

küldök vagy 60—80 gépirásos, sűrűn írt lapot, ami remélem külön munkát nem fog adni neked, mert olyan rendszeren van megírva, mint a legutóbb küldött Alexander Bernát és Velencei kalmár fejezet. Ebből 40—50 lap nemcsak legközelebb áll szívemhez, de szerintem legértékesebb (mondhatnám az egyetlen értékes) része mondanivalóimnak: tanulmány a színészetről általában. Ez munkásságom kvintesszenciája, hagyatékom egy új, erős, egészséges színészgeneráció számára. Értékesebb, mint az úgynevezett életrajzi adatok és egyéb csevegések, úgy, hogy ha a könyv terjedelmessége miatt valaminek ki kell maradnia, inkább az életrajzi részeket dobnám ki, de semmi esetre sem rövidíteném „A színészetről általában” írt részt.

Ezt a levelet október 16-ról keltezte. A levél tele van munkakedvvel, bizakodással, fiatalos életerővel. Megérkezését megelőzte azonban az a 18-án kelt távirat, amelyben ezt írta leánya: »Apám az utolsó javításokat könyvének befejezte és miután élete legfontosabbnak vélt munkáját elvégezte, lehunyta kedves, jószágos szemét.« Boldogan hunyta le szemét, úgy látszik: utolsó percig teljesen, örömteli munkában lobogva élt.

A színész alkotása — hányan elpanaszolták ezt már! — mulékony; s ha a modern technika eszközeit megőrzi is hangját, mozgását, egy-egy szerepét: alkotó munkájának lényege, a személyiség életének szenvedélyes varázsa megőrizhetetlen. Beregi milliók emlékezetébe véste be színészi életművét. A haza kötelessége, hogy hűséges fiának maradandóbb emléket is állítson.

Mindent el fogunk követni, hogy életének utolsó nagy álma valóra váljon, hogy emlékezeinek és tanításainak könyve méltó köntösben kerüljön tisztelői és tanítványai kezébe.

Keresztury Dezső

